

INFORMACE

Dopady nového občanského zákoníku do veřejného práva

I. Úvod

Dne 22. března 2012 byl ve Sbírce zákonů pod symbolickým číslem 89/2012 Sb. publikován nový občanský zákoník (dále jen „NOZ“). Završila se tak etapa dvánácti let prací na rekodifikaci soukromého práva v České republice. Prací, které byly zahájeny z rozhodnutí ministra spravedlnosti JUDr. Otakara Motejla pod autorským vedením prof. Karla Eliáše v roce 2000, po dvou neúspěšných pokusech o rekodifikaci z 90. let vedených profesory Knappem a Zoulíkem. Na NOZ navázal ve stejný den ještě zákon o obchodních korporacích (č. 90/2012 Sb.) a zákon o mezinárodním právu soukromém (č. 91/2012 Sb.).

V průběhu května, srpna a září tohoto roku je doplnily ve Sbírce zákonů doprovodné zákony Ministerstva spravedlnosti a některých dalších resortů. V říjnu s drobným zpožděním následoval rozsáhlý balík daňové legislativy Ministerstva financí, jehož převážná část však s rekodifikací soukromého práva nesouvisí a který byl kvůli prvotnímu zamítnutí v době rozpuštění Poslanecké sněmovny přijat ve formě zákonných opatření Senátu, potvrzených koncem listopadu nově zvolenou Poslaneckou sněmovnou.

Přestože jde o rekodifikaci soukromého práva, je nesporné, že se dotkne i práva veřejného, a to přinejmenším v následujících oblastech:

1. změny základních institutů, které jsou základem celého práva, i veřejného,
2. specifická ustanovení soukromého práva, která zakládají specifická práva či povinnosti veřejnoprávním korporacím (zejm. státu a územním samosprávným celkům),
3. změny, které se dotýkají veřejnoprávních korporací v oblasti soukromého práva (zejm. jako vlastníka majetku a smluvní strany; vzhledem k tomu, že jde o opačnou problematiku, neboť zde nejde o dopady NOZ do veřejného práva, ale o poměry soukromého práva, do nichž dopadají různé aspekty veřejného práva, jako např. úprava jednání státu dle zákona o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích nebo rozpočtových pravidel, není předmětem tohoto příspěvku),
4. vyvolané změny doprovodné legislativy v oblasti veřejného práva.

II. Změny základních institutů

Hendrych v učebnici správního práva správně uvádí, že správní právo je svou povahou a v poměru k občanskému (a vůbec soukromému) právu právem zvláštním.¹⁾ Z toho vyplývá, že v celé řadě aspektů, které nejsou upraveny veřejným právem jinak, vychází veřejné právo z obecné občanskoprávní úpravy. Tento závěr platí bez dalšího; spíše výjimkou je, když se veřejné právo soukromoprávní úpravy výslovně dovolává.²⁾

Nejčastějším případem využití občanského zákoníku v oblasti veřejného práva je úprava statusových otázek fyzických a právnických osob, včetně manželství, rodiny a definice osob blízkých, právní vymezení věcí a absolutních majetkových práv, úprava právního jednání včetně jeho výkladu a významu a počítání času. Z hlediska charakteru a rozsahu těchto změn v NOZ jde o změny zásadní a rozsáhlé. Jde o aspekty upravené zejména v částech první a třetí NOZ, které byly záměrně budovány převážně na principu diskontinuity s dosavadní právní úpravou v OZ1964 (na rozdíl od částí druhé a čtvrté NOZ, které vykazují evoluční kontinuitu s dosavadním zákonem o rodině a obchodním zákoníkem).

Základní zásady

Dnešní občanský zákoník zásady výslovně neupravuje, neboť byly zrušeny velkou demokratizační novelou č. 509 v roce 1991. Do té doby patřily mezi základní zásady občanskoprávních vztahů socialistické společenské zřízení, socialistické vlastnictví, pravidla socialistického soužití apod. Základní tezí, na níž byl, a značnou měrou doposud je, dnešní občanský zákoník založen, je zásada, že z občanskoprávních vztahů vznikají nejen vzájemná práva a povinnosti mezi účastníky, ale vyplývají z nich pro ně i práva a povinnosti ke společnosti. Z této představy vychází mj. dosud uplatňovaný princip absolutní neplatnosti právních úkonů nebo i podmíněnost některých soukromoprávních jednání naplněním podmínek práva veřejného (např. kolaudace bytu stavebním úřadem jako podmínka platnosti nájemní smlouvy apod.).

NOZ přináší výslovné zakotvení zásad, jaké bychom od soukromého práva čekali – jejich ústřední postavou je člověk s jeho základními lidskými právy a svobodami. Hlavním účelem soukromého práva je chránit důstojnost a svobodu člověka a jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým (§ 3). NOZ přináší tyto zásady vztahující se k člověku:

1. ochrana osoby a osobnosti – každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí,

¹⁾ HENDRYCH D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 18, marg. 19.

²⁾ Např. § 170 správního řádu ve vztahu k podpůrnému využití občanského zákoníku na úpravu veřejnoprávních smluv.

2. ochrana rodiny – rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,
3. ochrana slabší strany – nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých,
4. ochrana vůle – daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny,
5. ochrana vlastnictví – vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká,
6. ochrana poctivosti a dobré víry – každý má povinnost jednat v právním styku poctivě, nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad nímž má kontrolu,
7. zásada každému co jeho jest – nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží,
8. zákaz zneužití práva – zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

Je zjevné, že přestože NOZ uvedené zásady vztahuje k soukromému právu, jde ve skutečnosti o obecné zásady platné v celém právním řádu, neboť vyjadřují hodnoty vyvěrající z Listiny základních práv a svobod a z ústavního pořádku vůbec.

Mezi zásady lze zařadit též zásady pro domáhání se práva. Jednak možnost svépomoci, podle níž si každý může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě. Jednak zásadu procesní rovnosti osob ve vztahu k rozhodování orgánů veřejné moci, kterou můžeme vyjádřit Hartovou tezí „ve stejných případech stejně“.³⁾ NOZ v § 13 říká, že každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích. Tyto principy uznává i veřejné právo, byť poněkud z opačných pozic, nikoli jako právo soukromých osob, ale jako povinnost zákazu libovůle při rozhodování orgánů veřejné moci.⁴⁾

Prameny a výklad práva

S novými zásadami úzce souvisí i zákoníkem výslovně uznané prameny soukromého práva a principy jeho výkladu, které je posouvají od formalizmu k přirozenoprávnímu pojetí. NOZ řadí mezi prameny soukromého práva i obecně uznané zásady spravedlnosti a práva (§ 3 odst. 3) a v některých případech i zvyklosti (§ 9 odst. 2) a soudcovské dotváření (§ 10 odst. 2). Při výkladu nadřazuje hodnoty a smysl zákona nad jeho doslovný text. V § 2 uvádí, že každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústav-

³⁾ HART, H. L. A. *Pojem práva*. Praha: Prostor, 2004.

⁴⁾ Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 11/02 k zákazu libovůle zákonodárce či náleží Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. II. ÚS 566/05 k zákazu libovůle při změně právního názoru soudem.

ním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit. Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.

Ani tato pravidla nejsou žádnou novinkou ani specificky soukromoprávní úpravou, nýbrž součástí obecného přístupu k právu v demokratické společnosti. Výkladová nadřazenost obsahových hodnot práva a jeho smyslu nad textem zákona je součástí konstantní judikatury Ústavního soudu již od 90. let minulého století.⁵⁾

Omezení neplatnosti právního jednání

Absolutní neplatnost právního jednání preferovaná dosud soukromým právem má jistě dopady i do práva veřejného, byť byly některé její absurdní důsledky již v minulosti zmírněny.⁶⁾ NOZ mění dosavadní stav soukromého práva, který vycházel z principu absolutní neplatnosti právních úkonů, na převažující platnost, případně neplatnost relativní. Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné (§ 574 NOZ). Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, jen tehdy, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje (§ 580). Ne každý rozpor se zákonem bude tedy vyvolávat neplatnost právního jednání, a pokud vůbec, tak půjde o neplatnost relativní (§ 586 NOZ). Absolutní neplatnost (§ 588 NOZ) je konstruována jako výjimka, která se uplatní pouze tehdy, jde-li o porušení takových kogentních norem, na nichž je nutno bezvýhradně trvat. O absolutní neplatnost půjde při zjevném (tj. nikoli běžném) rozporu s dobrými mravy nebo při porušení zákona, které zároveň zjevně narušuje veřejný pořádek. Zjevností se rozumí takový rozpor, který je zřejmý každému *prima facie*, včetně soudu bez potřeby dokazování.

Postavení fyzických osob

NOZ navrácí do právního řádu tradiční pojmy *právní osobnost* a *svéprávnost*. Ty odpovídají dnes užívaným pojmům „způsobilost k právům a povinnostem“ a „způsobilost k právním úkonům“.

Právní osobnost může mít jenom *osoba*, tj. ne věc, ne zvíře a ani jiné právní instituty, které nejsou osobou, např. svěřenský fond. Pouze osoba může být nositelem práva a povinnosti. Právo nemůže mít něco, co není osobou, stejně tak ani povinnost nemůže být uložena něčemu, co není osobou. Zřídí-li však někdo právo nebo ulo-

⁵⁾ Např. nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96 či nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 (30/1998 Sb.).

⁶⁾ Např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 2. 2005, č. j. 2 AfS 94/2004 – 50 (979/2006 Sb. NSS) či ze dne 2. 10. 2010, č. j. 7 AfS 130/2009 – 200 (2489/2012 Sb. NSS).

ží-li někdo povinnost tomu, co osobou není, přičte se právo nebo povinnost osobě, které podle povahy právního případu náleží (§ 17 NOZ). Jde o reakci na přepjatý formalismus veřejné moci, která z vad označení subjektu dovozovala neplatnost jednání či překážku v řízení. To se stávalo zejména při označování státu a územních samosprávných celků názvy jejich orgánů.⁷⁾ To již nebude možné.

NOZ rozšiřuje definici *osoby blízké* (§ 22 NOZ). Dnes je jí pouze příbuzný v přímé řadě – sourozenec, manžel, partner a další osoba, která by důvodně pociťovala újmu jiné osobě jako újmu vlastní. Nově se stanoví vyvratitelná domněnka, že osobami navzájem blízkými jsou i osoby sešvagřené a osoby, které spolu trvale žijí. V zájmu ochrany třetích osob před majetkoprávními převody mezi osobami blízkými se do postavení osob blízkých zařazují i právnické osoby ve vztahu k fyzické osobě, která je členem statutárního orgánu nebo právnickou osobu jinak podstatně ovlivňuje.

Změny se dotknou i *svéprávnosti*. Jednak již nebude možné nikoho svéprávnosti zbavit zcela (§ 55n. NOZ) a osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům podle dosavadních předpisů budou muset být během 3 let přezkoumány a soud o nich bude muset rozhodnout s využitím jiných opatření (§ 3033 NOZ). Jednak se do právního řádu zavádí nová podpurná opatření pro posílení schopnosti lidí právně jednat i při zdravotním omezení – předběžné prohlášení, dohoda o nápomoci a dohoda o zastoupení členem domácnosti (§ 38n. NOZ). Tyto instituty bude muset respektovat i veřejná moc a zvláště institut faktického podpůrce účastníka řízení se výslovně promítá doprovodnými novelami do správního či občanského soudního řádu pro účely přítomnosti u jednání, nahlížení do spisu aj.

Možnost předčasného nabytí svéprávnosti nezletilými staršími 16 let se rozšiřuje o institut *emancipace*, tj. priznání plné svéprávnosti soudem (§ 37 NOZ). To však nemění situaci tam, kde veřejné právo vyžaduje k realizaci určitých práv podmínku konkrétního věku (např. pro volební právo, řidičské či zbrojní oprávnění).

Novinkou je úprava *nezvěstnosti* člověka, který opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje (§ 66-70 NOZ). Po třech měsících od zmizení jej může soud prohlásit za nezvěstného na návrh osoby, která na tom má právní zájem. Tím může být manžel, spoluvlastník, zaměstnavatel, nebo i právnická osoba, v níž má člověk účast, pokud jeho nepřítomnost blokuje právní jednání. Po prohlášení za nezvěstného se nevyžaduje souhlas nezvěstné osoby k jednáním, k nimž by byl jinak nezbytný. Totéž platí i pro domněnku smrti (§ 71-76 NOZ).

V právním řádu se poprvé objevuje relevance *pseudonymu* (§ 79 NOZ), jehož využití již nebude na újmu platnosti jednání, je-li zřejmé, kdo pod ním jednal. Toto ustanovení však míří pouze na platnost soukromoprávních jednání, nebude speciální

⁷⁾ Popsaný formalismus překonala judikatura Ústavního soudu v nálezech sp. zn. IV. ÚS 6/95, III. ÚS 127/96, III. ÚS 61/97 aj.

např. vůči volebním zákonům, které požadují, aby na kandidátní listině bylo uvedeno jméno a příjmení kandidáta, či jiným zvláštním úpravám v oblasti veřejného práva.

NOZ definuje též *bydliště* člověka (§ 80), které však nesouvisí s veřejnoprávní evidencí trvalého pobytu. Občanskoprávní bydliště je definováno jako místo, kde se člověk fakticky zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale. Význam tohoto faktického bydliště je dán například účinky dojití tzv. distančního právního jednání nepřítomné osobě (§ 570 NOZ), které rovněž nemá nic společného s doručováním podle procesních předpisů veřejného práva.

Úprava *ochrany osobnosti* přináší novinky, z nichž některé mají interakce v oblasti veřejného práva. Předně se rozšiřuje předmět ochrany osobnosti o právo žít v příznivém životním prostředí (§ 81/2 NOZ). Souvisí-li neoprávněný zásah do osobnosti člověka s jeho činností v právnické osobě, bude moci uplatnit právo na ochranu jeho osobnosti i tato právnická osoba (např. obec či stát jako zaměstnavatel úředníka). Rozšiřují se tzv. občanskoprávní licence, které umožňují pořídit záznam člověka bez jeho souhlasu. Jednak o licenci k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů (např. důkaz zaznamenaný skrytou kamerou), jednak o veřejná vystoupení v záležitostech veřejného zájmu (reakce na problematiku pořizování a vysílání záznamů z jednání zastupitelstev). Nově je v soukromém právu upravena ochrana tělesné a duševní integrity člověka včetně práv osoby převzaté bez souhlasu do zdravotnického zařízení, nakládání s částmi lidského těla a tzv. postmortální ochrany. Jde o oblasti, které byly dosud upraveny pouze v předpisech veřejnoprávních, zejm. zdravotnických. NOZ se vůči nim stává obecnou právní úpravou.

Postavení právnických osob

NOZ napравuje deficit obecné úpravy právnických osob, která dnes v právu prakticky neexistuje. Základní teoretickou změnou s dopady i do veřejného práva je opuštění organické teorie právnických osob ve prospěch *teorie fikce*. Z toho vyplývá, že právně významné instituty související s reálnou povahou osob lze přičítat pouze osobám fyzickým, např. dobrou víru, vědomost, svéprávnost apod. Právnické osoby proto již nebudou „jednat“ svými orgány, ale budou při jednání zastupovány konkrétními fyzickými osobami. Konkrétním fyzickým osobám, nejčastěji v postavení statutárních orgánů, budou také přičítány shora uvedené atributy.

NOZ rozlišuje právnické osoby na soukromo- a veřejnoprávní. I pro *právnické osoby veřejného práva* připouští využití svých ustanovení, pokud se slučují s právní povahou těchto osob. A ta se v mnoha obecných ustanoveních s jejich povahou slučovat budou. Proto se NOZ stává obecnou úpravou i veřejnoprávních právnických osob. Dopady do oblasti upravené dosud jen veřejným právem mohou být v některých případech razantní. Například ve vztažení povinnosti péče řádného hospodáře včetně odpovědnosti za nedbalost podle § 159 NOZ i na politiky či vedoucí zaměstnance orgánů veřejné moci.

Dopady i na právnické osoby veřejného práva mají ustanovení NOZ o povinnosti vést spolehlivé záznamy o majetkových poměrech, zapisovat se do veřejného rejstříku osob s účinky formální a materiální publicity⁸⁾, právní úprava ustavení a vzniku právnických osob, jejich názvu, sídla, účelu, orgánů, jednání až po jejich zrušení a zánik, to vše ovšem s četnými specifiky danými přednostním využitím zvláštních předpisů veřejného práva.

Změny postavení se dočkal i stát. NOZ odstraňuje dosavadní pochybnosti, zda je stát právnickou osobou, a v § 21 přináší řešení, že stát je pouze fikcí právnické osoby.⁹⁾

Věci a jejich rozdělení

Ustanovení NOZ o věcech a jejich rozdělení je obecnou úpravou platnou pro celý právní řád. Hlavní změnou je samotná definice věci v § 489, podle níž je věcí v právním smyslu *vše*, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Dochází tím k zásadnímu rozšíření pojmu věci ze stávajícího pojetí věcí pouze jako hmotných předmětů (věci movité a nemovité) na jakékoli předměty, které mají význam pro člověka, tj. i věci nehmotné (práva a jiné majetkové hodnoty).

Věci již nebude *živé zvíře*, které je smysly nadaný živý tvor; ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze (§ 494 NOZ). Změnou pojetí zvířete by však nemělo dojít k dopadům do veřejného práva, neboť veřejné právo v různých situacích nepovažuje zvíře za věc již dnes.¹⁰⁾

Z dalších ustanovení NOZ o věcech veřejné právo přebírá, případně dále rozvíjí ustanovení o věci určené k obecnému užívání (veřejný statek), plodech, užitečných, hodnotě věci (tržní cena), majetku (aktiva), jmění (aktiva+pasiva), obchodním závodem (dosud „podnik“), pobočce, obchodním tajemství, součástech a příslušenství věci a cenných papírech.

Právní skutečnosti

Také poslední hlava části první NOZ o právních skutečnostech (§ 545-655) tvoří základ celého práva. Jsou v ní upraveny právní jednání, právní události a promlčení a prekluze. Díl o *právním jednání* obsahuje definici právního jednání, úpravu podmínek (odkládací a rozvazovací), nicotnosti, neplatnosti, relativní neúčinnosti a omylu,

⁸⁾ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

⁹⁾ KORBEL, F. in MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Komentář k občanskému zákoníku*. Díl 1. Praha: Leges, 2013.

¹⁰⁾ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání; zákon č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách; zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči; zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti; zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny; zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat; zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství; § 302 trestního zákoníku (týrání zvířat) aj.

formy a výkladu právních jednání, soukromé a veřejné listiny. Díl o *právních událostech* upravuje práva a povinnosti, které vznikají, mění se nebo zanikají z právních skutečností nezávislých na vůli osoby. Jde zejména o úpravu významu a počítání času v právu. Díl o *promlčení a prekluzi* stanoví omezení vymahatelnosti a zánik práv.

Absolutní majetková práva

Veřejné právo přebírá nutně i úpravu absolutních majetkových práv. Je tomu tak mj. proto, že výčet absolutních majetkových práv v NOZ je taxativní (§ 977 NOZ) a jejich úprava je kogentní (§ 978 NOZ) a působí vůči každému, tj. *erga omnes* (§ 976 NOZ). Tím je výslovně vyjádřena zásada, že existuje *numerus clausus* absolutních majetkových práv, který nelze rozšiřovat. Absolutními majetkovými právy jsou jednak práva věcná, jednak právo dědické. Mezi věcná práva a s nimi související instituty řadíme:

1. držbu (§ 987-1010 NOZ),
2. vlastnictví (§ 1011-1114 NOZ),
3. spoluvlastnictví (1115-1239 NOZ),
4. věcná práva k cizím věcem (§ 1240-1399 NOZ),
5. správu cizího majetku (§ 1400-1474 NOZ).

Relativní majetková práva

NOZ v § 10 stanoví přiměřenou použitelnost obecných ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků v části čtvrté i na vznik, změnu a zánik jiných soukromých práv a povinností. Obecná ustanovení NOZ o závazcích, a to jak ze smluv, tak i z deliktů, tvoří základ kontraktace i odpovědnosti v celém právním řádu, včetně práva veřejného. Národným příkladem je výslovný odkaz úpravy veřejnoprávních smluv ve správním řádu na občanský zákoník.

III. Specifická ustanovení o veřejnoprávních korporacích

NOZ upravuje v různých situacích specifickou působnost, právo nebo povinnost státu nebo územního samosprávného celku.

Práva a povinnosti státu

Stát je v NOZ povoláván jako zbytkový právní nástupce tam, kde neexistuje jiná vhodná či ochotná osoba. Dochází k tomu v následujících situacích:

- *likvidační podstata právnické osoby*: odmítnou-li všichni věřitelé převzít likvidační podstatu právnické osoby, přechází likvidační podstata dnem zániku právnické osoby na stát (§ 204/1 NOZ),
- *opuštěná nemovitá věc*: dojde-li k derelikci (opuštění) nemovitosti, připadá opuštěná nemovitá věc po uplynutí 10 let od opuštění původním vlastníkem do vlastnictví státu (§ 1045/2 NOZ); jde o novinku, neboť dnešní soukromé právo

- nezná derelikci nemovitosti, a v důsledku toho je dnes prakticky neřešitelný stav zchátralých budov, které mají zapsaného nekontaktního vlastníka,
- *majetek zaniklého trustu*: při zániku správy svěřenského fondu vydá svěřenský správce majetek tomu, kdo na něj má právo; má se za to, že na majetek má právo obmyšlený, a pokud není, zakladatel svěřenského fondu; není-li žádný z nich, připadá majetek do vlastnictví státu (§ 1472 NOZ),
 - *odúmrť*: nedědí-li žádný dědic, připadá dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic; stát však nemá právo odmítnout dědictví, ani právo na odkaz (§ 1634/1 NOZ).

Práva a povinnosti obce a kraje

Obec a kraj vystupují ve specifické soukromoprávní roli v následujících případech:

- *pohřeb*: Nezanechá-li člověk výslovné rozhodnutí o tom, jaký má mít pohřeb, rozhodne o jeho pohřbu manžel, a není-li ho, děti; není-li jich, pak rozhodnou rodiče a není-li jich, sourozenci; nežijí-li, pak rozhodnou jejich děti a není-li ani jich, pak kterákoli z osob blízkých; není-li žádná z těchto osob, pak rozhodne obec, na jejímž území člověk zemřel (§ 114/1 NOZ),
- *likvidační zůstatek spolku*: nelze-li nabídnout likvidační zůstatek spolku s obdobným účelem, nabídne jej likvidátor obci, na jejímž území má spolek sídlo; nepřijme-li obec nabídku do dvou měsíců, nabývá likvidační zůstatek kraj, na jehož území měl spolek sídlo; obec i kraj mohou použít likvidační zůstatek jen k veřejně prospěšnému cíli (§ 272/2 NOZ),
- *likvidační zůstatek nadace*: odmítne-li nadace s obdobným účelem likvidační zůstatek nadace, nabídne jej likvidátor obci, na jejímž území má nadace sídlo; nepřijme-li obec nabídku ani do dvou měsíců ode dne její účinnosti, nabývá likvidační zůstatek kraj, na jehož území má nadace sídlo (§ 380 NOZ),
- *veřejné opatrovnictví*: způsobilost být veřejným opatrovníkem má obec, kde má opatrovanec bydliště (§ 471/3 NOZ); stávající stav tak bude platit až do vydání nového zákona o veřejném opatrovnictví (srov. § 3033/2 NOZ),
- *ztracená věc*: Nelze-li z okolností poznat, komu má být věc vrácena, a nepovažuje-li se věc za opuštěnou, oznámí nálezce bez zbytečného odkladu nález obci, na jejímž území byla nalezena. Obec nález vyhlásí. Nepřihlásí-li se vlastník ztracené věci, nabude k ní obec vlastnictví uplynutím tří let (§ 1051 n. NOZ),
- *ztracené zvíře*: Prohlásí-li nálezce zvířete obci, že zvíře nabyt nechce, a svěří-li obec zvíře neodvolatelně osobě, která provozuje útulek pro zvířata, může tato osoba se zvířetem volně nakládat, pokud se o ně nikdo nepřihlásí do čtyř měsíců ode dne, kdy jí bylo zvíře svěřeno (§ 1059/2 NOZ),
- *vydržení*: Při vydržení služebnosti odpovídající veřejnému statku je vydržitelkou obec, na jejímž území se věc nalézá (§ 1260/2 NOZ),
- *dědictví*: Povolá-li zůstavitel za dědice bez bližšího určení chudé či obdobně určenou skupinu osob, má se za to, že za dědice byla povolána obec, na jejímž území měl zůstavitel poslední bydliště, která dědictví použije ve prospěch určené skupiny (§ 1503/3 NOZ),

- *závěť před starostou obce*: Je-li důvodná obava, že by zůstavitel zemřel dříve, než by mohl pořídit závěť ve formě veřejné listiny, může zaznamenat jeho poslední vůli starosta obce, na jejímž území se zůstavitel nalézá, za přítomnosti dvou svědků (§ 1543 NOZ),
- *byt zvláštního určení*: Byl-li přede dnem nabytí účinnosti NOZ zřízen byt zvláštního určení ze státních prostředků nebo přispěl-li stát na jeho zřízení, lze uzavřít smlouvu o nájmu tohoto bytu jen na základě doporučení obecního úřadu obce s rozšířenou působností a nájem lze vypovědět jen s předchozím souhlasem tohoto úřadu (§ 3075 NOZ).

IV. Doprovodná legislativa

Celý projekt doprovodné legislativy k rekodifikaci soukromého práva je především projektem změn v oblasti veřejného práva, ať již jde o procesní předpisy, daňové předpisy či další dotčené zákony. Doprovodnou legislativu je vhodné dělit podle věcného gestora, který ji předkládal vládě a Parlamentu. Již na počátku příprav doprovodné legislativy bylo dohodnuto, že většinu nezbytných změn zapracuje v rámci „velkého“ změnového zákona Ministerstvo spravedlnosti. Nicméně i tak zůstaly významné segmenty, které zpracovávalo samostatně Ministerstvo financí, Ministerstvo vnitra či Ministerstvo pro místní rozvoj.

Cílem doprovodné legislativy v žádném případě nebylo přizpůsobení celého právního řádu nové občanskoprávní terminologii, nýbrž doplnit především to, co vyplývalo věcně z nových právních institutů (např. právo stavby, svěřenský fond, změny v manželském majetkovém režimu, výměnek, pacht apod.). V zákonech, které byly dotčeny věcnými změnami, byla provedena i terminologická revize (např. způsobilost k právním úkonům na svéprávnost, právní úkon na právní jednání, škoda na újma apod.).¹¹⁾ V ostatních zákonech nebyly záměrně prováděny terminologické změny, neboť to není nutné s ohledem na obecné přechodné ustanovení § 3029 NOZ. Jde o výkladové pravidlo, že dovolávají-li se jiné právní předpisy ustanovení, která se novým zákoníkem zrušují, vstupují na jejich místo jim odpovídající ustanovení NOZ. I tak měl původní návrh změnového zákona z dílny Ministerstva spravedlnosti přes 130 částí, které byly při projednávání v Legislativní radě vlády zredukovány téměř o polovinu.

Ministerstvo spravedlnosti

Doprovodné zákony Ministerstva spravedlnosti zahrnují šest zákonů, z nichž první vyšel ve Sbírce v květnu tohoto roku, další je doplnily na přelomu září a října.¹²⁾

¹¹⁾ Zrovna změna pojmu „škoda“ na „újma“ s sebou však nese i významné obsahové změny, neboť zahrnuje i nemajetkovou újmu.

¹²⁾ KORBEL, F., PRUDÍKOVÁ, D.: Ministerstvo spravedlnosti dokončilo doprovodnou legislativu,

1. Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů, má za cíl zrušení anonymních akcií do stavu předpokládaného od 1. 1. 2014 zákonem o obchodních korporacích. Cílem této úpravy má být, že dojde k možnosti identifikace akcionáře akciové společnosti podle českého práva. Akciové společnosti mají podle tohoto zákona tři možnosti řešení. Buď provede zaknihování svých akcií u Centrálního depozitáře, nebo jejich imobilizaci, tedy fyzické uložení u banky podléhající bankovnímu dohledu ČNB, v obou případech s neveřejnou evidencí jejich vlastníka. Jestliže si akciová společnost žádnou z výše uvedených variant nevybere, budou se její listinné akcie na majitele, v souladu se zákonem konstruovanou fikcí, považovat od 1. ledna 2014 za listinné akcie na jméno. Dokud si držitel akcií nezajistí výměnu akcií na jméno, nebude moci vykonávat práva s akcií spojená, tj. hlasovat na valné hromadě, pobírat dividendu apod. Zákon odpovídá řešení, které bylo přijato v Rakousku či Švýcarsku. Klíčové je stanovení data, od kdy se listinné akcie na majitele považují za listinné akcie na jméno, a tím je den 1. ledna 2014, tedy den nabytí účinnosti NOZ a ZOK.

2. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (ZŘS), byl vytvořen pro účely všech tzv. nesporných a dalších zvláštních řízení před civilními soudy, která se odchyľují od klasického sporného procesu. Jde o řešení tradiční a osvědčené, které se uplatňuje v sousedních zemích (Rakousko, Německo) a jako takové bylo odbornou veřejností přivítáno.¹³⁾ Obdobné řešení bylo součástí i našeho právního řádu až do 1. ledna 1951. Do té doby byl účinný zákon o základních ustanoveních soudního řízení nesporného (100/1931 Sb.) upravující obecnou část nespornů a tzv. nesporný patent (zákon o soudním řízení v nesporných věcech právních, 208/1854 ř. z.), který byl převzat z dob monarchie a upravoval jednotlivé typy nesporných řízení. Tyto předpisy existovaly vedle civilního řádu soudního (113/1895 ř. z.) upravujícího klasický sporný proces. K jejich zrušení a sjednocení došlo až přijetím zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), a toto řešení převzal i dosud platný občanský soudní řád č. 99/1963 Sb.

Výhodou tohoto řešení je možnost normovat v ZŘS pravidla, která by v textu OSŘ musela být formulována jako výjimky, a zároveň využít podpůrně celý zbývající aparát OSŘ. Dosavadní spojení sporného procesu s nespory v OSŘ bylo dlouhodobě kritizováno jako nekoncepční, neboť smysl a účel obou úprav je odlišný. Pravidla nesporného procesu byla doposud konstruována jako výjimky s odkazem na § 120 odst. 2 OSŘ. Obsahově se tyto výjimky týkají zahájení řízení (v nesporech lze zahájit *ex off*o), dokazování (v nesporech musí soud dokazovat i nad rámec návrhů stran), vázanosti návrhem (v nesporech není soud vázán návrhem), ale i okruhu účastníků a jejich postavení, vedení řízení a dokazování, možnosti uzavřít smír, důsledků kon-

Právní rádce č. 1-2013, s. 29-31.

¹³⁾ WINTEROVÁ, A.: K připravovaným změnám v civilním procesu, kritické a jiné poznámky, *Právní rozhledy č. 23-24/2012, s. 836-840.*

centrace řízení, přípravného jednání, doručování, charakteru rozhodnutí, přiznání náhrady nákladů řízení, rozhodování o opravných prostředcích aj.

Důvodem legislativně technickým a pragmatickým k přijetí samostatného ZŘS byl též fakt, že úprava nesporech v OSŘ do 31. 12. 2013 již obsahovala množství několikaúhásobně lomených paragrafů v ustanoveních § 175a – 200za OSŘ, přičemž několik set dalších by bylo třeba doplnit. Počet a význam nesporech totiž neustále narůstá, čemuž významně přispívá i NOZ.

Vzájemný poměr OSŘ a ZŘS je konstruován jako poměr podpůrnosti a speciality. Ustanovení OSŘ se na řízení podle ZŘS použijí podpůrně a zároveň vedle sebe. To znamená, že obecná úprava procesu v ZŘS není komplexní a nemá za cíl nahradit obecná pravidla v OSŘ, nýbrž je pouze doplňuje.

Obecná část ZŘS je záměrně konstruována jako minimalistická, a proto neopakuje ani zbytečně nemění nic, co lze využít z OSŘ. Vedle úpravy poměru těchto dvou zákonů nalezneme v obecné části úpravu věcné a místní příslušnosti, přenesení příslušnosti, vymezení účastníků řízení včetně postavení státního zastupitelství, úpravu smíru, dohody o předmětu řízení, zvláštností doručování, předběžných opatření, zahájení řízení, zpětvzetí návrhu, zastavení řízení, jiného soudního roku, specifik jednání, průběhu řízení a dokazování, náhrady nákladů řízení, pořádkových sankcí, usnesení jako výchozí formy meritorního rozhodnutí, pluspetice, obecné závaznosti výroku rozhodnutí o osobním stavu a opravných prostředků.

Ve zvláštní části má být zákon o zvláštních řízeních soudních především procesní reflexí hmotněprávních změn, které přináší NOZ. Po jistém zvažování byly do ZŘS zahrnuty nejen reakce na nové hmotněprávní instituty, ale i úprava dalších zvláštních řízení, která byla dosud součástí OSŘ a s rekodifikací soukromého práva přímo nesouvisí (např. řízení o úschovách, řízení o umoření listin, řízení ve věcech ochrany hospodářské soutěže, řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK s proložením mlčenlivosti advokáta, řízení o plnění povinností z předběžného opatření ESLP, řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců aj.) a dále některá sporná řízení v oblasti rodinného práva. Výsledkem je, že v OSŘ budou do budoucna upravena jen obecná pravidla pro vedení sporného řízení, zatímco v ZŘS budou upravena všechna specifická řízení, a to jak klasické nespory, tak i všechna jiná řízení se samostatnou úpravou.

Pokud jde o klasické nespory, tyto jsou řazeny v části druhé ZŘS, hlavně první až třetí. Jsou jimi řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob, řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a řízení o pozůstalosti.

Nejrozsáhlejší je řízení o pozůstalosti, které zabírá zhruba 2/5 zákona. Jde o úpravu, která reaguje na nové hmotněprávní instituty v dědickém právu (jako např. dědická smlouva, odkaz, podmínky závěti, rozšíření dědických skupina na

šest, dědická substitute, zřeknutí se dědictví, přechod dluhů, výhrada soupisu aj.) a odstraňuje i mnohé deficity dosavadního stavu, kdy například likvidace dědictví nebyla upravena prakticky vůbec. Přestože dosavadní úprava řízení o dědictví a činnosti notářů v řízení o dědictví měla jen 31 paragrafů, řízení o projednání pozůstalosti v rakouském nesporném patentu z roku 1854 mělo již od počátku 160 paragrafů.

Řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob přenáší do procesního práva zásadní novinky z úpravy statusových otázek v NOZ. Doposud byla v OSŘ upravena pouze řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení opatrovnické, řízení o určení data narození nebo úmrtí a řízení o prohlášení za mrtvého. Ta zůstávají s podstatnými modifikacemi zachována a nově se doplňují o řízení o některých podpůrných opatřeních (jimi jsou dle NOZ předběžné prohlášení pro případ budoucí nespěprávnosti, smlouva o nápomoci a zastoupení členem domácnosti), řízení o prohlášení člověka za nezvěstného či řízení o přivolení k zásahu do duševní a tělesné integrity člověka.

V řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob se bude rozhodovat o statusových záležitostech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora, statusu veřejné prospěšnosti, přeměnách a náhradě z nich, o jmenování znalce, o řízeních, která lze zahájit i bez návrhu a o řízeních ve věcech opatrovnictví právnických osob. V této hlavě jsou obsažena též ustanovení o řízeních v záležitostech svěřenského fondu, byť ten sám o sobě není právnickou osobou, neboť nemá právní subjektivitu, a v řízení před soudem vystupují jeho zakladatel, svěřenský správce, obmyšlený a osoba, která má právo dohledu nad správou svěřenského fondu, pokud tu jsou.

V části druhé, hlavě páté ZŘS jsou upraveny některé záležitosti rodinného práva, o čemž byly v odborné veřejnosti vedeny největší polemiky. Některé z těchto záležitostí jsou spornými řízeními, která by nemusela být normována v ZŘS, ale mohla by probíhat podle obecných ustanovení zákona o řízení sporném, tj. dle OSŘ. Zejména řízení o rozvod manželství, zrušení registrovaného partnerství a řízení o výživné pro zletilé děti. Je pravdou, že tato řízení nejsou svou povahou nesporná; ale o klasické spory tu také nejde. Do nespornů a tím pádem do ZŘS patří řízení o povolení uzavřít manželství, řízení o určení, zda tu manželství (registrované partnerství) je či není, řízení o neplatnost manželství (registrovaného partnerství), řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí, řízení o určení a popření rodičovství, řízení ve věcech osvojení, péče soudu o nezletilé a výkon rozhodnutí v těchto záležitostech.

3. Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Také novela OSŘ je zaměřena zejména na promítnutí hmotněprávních změn, které přináší rekodifikace soukromého práva, do civilního procesu. Podle důvodové zprávy jsou oba kodexy,

občanský zákoník a občanský soudní řád, komplementární, tzn. že se vzájemně doplňují, a nelze tedy připustit, aby ve výsledku došlo k věcné či terminologické neshodě, resp. aby procesní úprava nepostačovala k ochraně těch subjektivních práv, která mohou na podkladě nového kodexu občanského práva vzniknout.

Změny v OSŘ lze rozdělit do čtyř oblastí:

- změny vyvolané novou filosofií občanského práva,
- změny vyvolané souběžným přijetím zákona o zvláštních řízeních soudních,
- další věcné změny vyvolané konkrétními instituty NOZ,
- terminologické změny.

NOZ nepřináší jen řadu konkrétních změn v hmotném právu, ale primárně s sebou nese i změnu pohledu na (občanské) právo jako celek. NOZ konstruuje základní zásady soukromého práva a celkově vychází z přirozenoprávního pojetí práva s dominancí lidských práv, ústavního pořádku a zásad, které mají při výkladu konkrétních ustanovení přednost před výslovným zněním zákona. NOZ vkládá značnou důvěru i do role soudu, a to jak používáním obecných pojmů (spravedlivé uspořádání vztahů, zvyklosti soukromého života, slušnost aj.) a generálních klauzulí, tak i zdůrazněním role judikatury (§ 13 NOZ).

Na uvedené musí být reagováno i v úpravě civilního procesu. Konkrétní promítnutí tohoto přístupu se nejvíce odráží v úpravě základních ustanovení OSŘ. Základní zásady hmotněprávní úpravy byly promítnuty do úvodních šesti ustanovení OSŘ. Typickým výrazem těchto změn je např. nahrazení pojmu „upevňování a rozvíjení zákonitosti“ v § 3 OSŘ, z nějž velkou demokratizační novelou č. 519/1991 Sb. vypadlo jen slůvko „socialistické“. Hodnotou v demokratické společnosti však není formální zákonost, ale především spravedlnost a právo (Radbruch, G.: O zákoněm bezpráví a nadzákoněm právu).

V rámci harmonizace se ZŘS a s novým rejstříkovým zákonem došlo ke zrušení nesporných řízení v § 175a až § 200za OSŘ, a tím ke zpřehlednění a zjednodušení obecného procesního předpisu.

Významnou věcnou změnou je redefinice věcné příslušnosti soudu v § 9 OSŘ. V souvislosti se zrušením obchodního zákoníku, a tím pádem všech dosavadních obchodních závazkových vztahů a jejich hmotněprávním sjednocením v NOZ, není důvod rozlišovat občanské a podnikatelské vztahy ani v procesní úpravě. Proto budou všechny spory ze závazkové části nového občanského zákoníku začínat jednotně v prvním stupni u okresního soudu. Přidávají se k nim i spory z ochrany osobnosti. Důsledkem této změny je i změna funkčně příslušného odvolacího soudu, kterým nadále nebudou vrchní soudy, ale krajské soudy. Dojde tím mimo jiné k postupnému omezování působnosti vrchních soudů.

Mezi další věcné změny vyvolané NOZ patří obecné umožnění nápomoci jinou osobou při jednání účastníka v průběhu řízení, zavedení tzv. posesorní ochrany,

kteřá nahrazuje ochranu pokojného stavu podle dosavadního § 5 OZ, nebo četné změny ve vykonávacím řízení reagující na hmotněprávní posuny v právním pojetí věci, společném jmění manželů, úpravě zaopatřovacích smluv, pachtu, práva stavby, rodinného závodu aj.

V neposlední řadě se do OSŘ promítá nové pojmosloví, které přináší NOZ. Proto je potřeba v celém procesním předpisu změnit a důsledně používat pojmy jako např. právní osobnost namísto dříve používaného termínu způsobilost k právům a povinnostem, svéprávnost namísto způsobilost k právním úkonům, právní jednání namísto právní úkon, závod namísto podnik, člověk namísto pojmu fyzická osoba apod.

Součástí změn procesních předpisů jsou i novely podzákoných právních předpisů, zejména vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, provedené vyhláškou č. 322/2013 Sb.

4. Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. Relativně rozsáhlá koncepční novela insolvenčního zákona, která na základě požadavků praxe přináší nový způsob určování insolvenčních správců, upravuje vztah insolvenčního a exekučního řízení, společné oddlužení manželů či oddlužení osob samostatně výdělečně činných, souvisí s NOZ pouze okrajově, doplněním některých institutů NOZ.

5. Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, je oním „velkým“ změnovým zákonem, který obsahuje změny 74 jiných zákonů, o němž byla řeč již shora. Mezi nejdůležitější patří změna notářského řádu, živnostenského zákona, správního řádu, o ochraně spotřebitele, o advokacii, o oceňování majetku, o veřejných dražbách, o obcích, o krajích, o hlavním městě Praze, o evidenci obyvatel, o rozpočtových pravidlech, exekučního řádu, o soudech a soudcích, o veřejných zakázkách, zákoníku práce ad.

6. Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Zákon o obchodních korporacích upravuje oproti stávajícímu obchodnímu zákoníku pouze právní poměry obchodních společností a družstev, zatímco obecné instituty (např. vymezení pojmu podnikatel a jeho jednání, prokura, závod, název, sídlo apod.) jsou zařazeny do NOZ. Zápis právnických a fyzických osob do rejstříku však není upraven ani v ZOK, ani v NOZ. V průběhu rekodifikačních prací bylo rozhodnuto, že úpravě rejstříku a zápisů do něj bude vyhrazen zvláštní zákon – zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Základním cílem rejstříkového zákona je zřízení jednotného, důvěryhodného,

veřejného registru, který bude s účinky materiální publicity obsahovat zápisy co nejvíce druhů právnických osob. Nepůjde tedy jen o obchodní společnosti a družstva, ale též o nadace a nadační fondy, společenství vlastníků jednotek, ústavy a také o spolky, které byly dosud v evidenci Ministerstva vnitra.

Rejstříkový zákon sjednocuje dosavadní rozdělenou úpravu v obchodním zákoníku a v občanském soudním řádu do jediného zákona, neboť upravuje hmotnou i procesní stránku problematiky zápisu.

Rejstříkovým zákonem by mělo dojít též ke zrychlení zápisů. Návrh zákona umožňuje kromě standardního zápisu do rejstříku prostřednictvím rejstříkových soudů také zápis do rejstříku provedený přímo notářem. Tato možnost je přípustná při splnění podmínky, že zapisované skutečnosti mají podklad v notářském zápisu, obsah právního jednání je v souladu s právními předpisy a byly k němu předloženy všechny potřebné dokumenty.

V neposlední řadě má rejstříkový zákon vytvořit jednotnou platformu pro zobrazení informací o podnikajících fyzických osobách a podnikajících i nepodnikajících právnických osobách. Ministerstvo spravedlnosti hledalo způsob, jak informace o podnikajících fyzických a všech právnických osobách zpřístupnit uživateli přehledně na jednom místě a zároveň důvěryhodně. Po dohodě s Ministerstvem financí bude využita aplikace ARES, v níž se již dnes sdružují informace o výše uvedených osobách, oproti současnému stavu však bude možno přímo získat ověřený výpis zobrazených skutečností.

Jiné resorty

Součástí doprovodné legislativy k NOZ jsou též zákony předložené dalšími ministerstvy. Jde o tyto zákony a zákonná opatření Senátu:

- zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, včetně doprovodného zákona č. 241/2013 Sb.,
- zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), včetně doprovodného zákona č. 257/2013 Sb.,
- zákon č. 311/2013 Sb., o převodu vlastnického práva k jednotkám a skupinovým rodinným domům některých bytových družstev a o změně některých zákonů,
- zákon č. 312/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony,
- zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí,
- zákonné opatření Senátu č. 344/2013 Sb., o změně daňových zákonů v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a o změně některých zákonů.

František Korbek, Dana Prudíková